

Lausunto

13.03.2023

Asia: VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Terveydenhoitajaliiton lausunto Sosiaali- ja terveysministeriön muistioon tartuntatautoimijoiden ja viranomaisten esittämistä lainsäädännön kehittämistarpeista

Kuten muistiossa todetaan, lukuisten muutosten vuoksi tartuntatautilain rakenne on kärsinyt ja laki on tullut vaikeasti hahmotettavaksi ja tulkittavaksi, joten Terveydenhoitajaliitto näkee lain kokonaisuudistuksen perustelluksi.

Muistion johtopäätösten mukaisesti on helppo todeta, että voimassa olevaan tartuntatautilainsäädäntöön sisältyy runsaasti erilaisia kehitys-, muutos- ja uudistustarpeita. Tartuntatautilain sovellettavuuden sekä lain yleisen systematiikan näkökulmasta voisi olla tarkoituksenmukaisempaa valmistella tartuntatauti -lainsäädännön kokonaisuudistus kuin muuttaa nyt voimassa olevaa lainsäädäntöä. Edellä mainittuun perustuen pidämme kannatettavampana ko. lainsäädännön kokonaisuudistusta kuin olemassa olevan lainsäädännön muuttamista. Myös yleisvaarallisen tartuntataudin kriteerien tulisi olla kansainvälisesti tarkasteltuna mahdollisimman yhtenevät.

Useissa yhteyksissä on tullut esille, että THL:n kansallista ohjausta antava rooli kaipaisi vahvistamista torjuntatyön yhtenäisten käytäntöjen varmistamiseksi valtakunnan tasolla. THL voi nykyisellään antaa suosituksia toimijoille, mutta suositukset eivät ole velvoittavia. Tämän vuoksi torjuntatyön toteuttamisessa ja alueiden antamissa toimintaohjeissa esimerkiksi epidemiatilanteissa tai rokotusten osalta voi syntyä alueellisia eroja. Näemme tärkeäksi myös sen, että lainsäädännössä selkiytetään yksityisten työterveystoimijoiden rooli rokotusohjelman toteuttamisessa.

Näemme perusteltuna myös sen, että tartuntatautilain uudistamisen yhteydessä arvioidaan, olisiko joissakin tilanteissa tartuntatautiin leviämisen ehkäisemiseksi sekä ihmisten terveyden ja hengen suojelemiseksi tarpeellista voida rajoittaa esimerkiksi vierailuja erilaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköihin. Rajoitusten tulee kuitenkin olla ko. toimintayksiköistä vastaavien asiantuntijoiden mielestä perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia.

Pidämme suositeltavana sitä, että palvelunjärjestäjät ja -tuottajat sisällyttävät hygieniaohteiden ja infektio- ja tartuntatautiin toteutumisen seurannan osaksi omavalvontaa. Kannatettavaksi näemme myös asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian suosituksen, että poikkeamista tulisi raportoida THL:n infektio- ja tartuntatautiin yksikölle. Poikkeamien ensisijainen korjaaminen tulisi tapahtua koulutuksen keinoin. Seurannan ja raportoinnin tulisi kattaa kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumuodot ja havainnot tulisi raportoida julkisesti ja avoimesti, kuten muistiossa on todettakin.

Tartuntatautilain uudistuksessa olisi erittäin tärkeää selvittää eri tietojärjestelmien yhteen toimivuuden parantamista ja tietojärjestelmien yhdistämistä sekä esim. tartuntatauti-ilmoitusten kohdalla tietojen kokoamista olemassa olevista rekistereistä (hilmo, avohilmo). Myös eri lakeihin sisältyvän sääntelyn yhteensovittaminen ja sääntelyn johdonmukaisuuden sekä selkeyden varmistaminen on tärkeää huomioida tartuntatautilainsäädäntöä uudistettaessa.

Muistiossa on tuotu esiin, että kansallista rokotusohjelmaa ja muita yleisiä rokotuksia varten hankittujen rokotteiden jakelun, käytön ja hävikin seurantaan ja raportointiin sekä rokotustoiminnan laadunvalvontaan liittyviä oikeuksia, vastuita ja velvollisuuksia olisi syytä selvittää ja tarkentaa tartuntatautilain laajan uudistuksen yhteydessä. Vastuutahojen selkeä määrittely todennäköisesti selkiyttäisi käytännön toimintaa.

Rokotukset

THL:n tehtävänä on voimassa olevan lain mukaan seurata kansallisen rokotusohjelman toteutumista. Seurannan tekee haasteelliseksi tällä hetkellä se, ettei hyvinvointialueilla ole laissa säädettyä velvoitetta toimittaa THL:lle ajantasaista tietoa rokotusohjelman mukaisista rokotuksista. Kansallisen rokotusohjelman toteutumisen seuranta helpottuisi, mikäli tartuntatautilaissa olisi säädetty hyvinvointialueille tämä velvoite. Lisäksi rokotusrekistereiden osalta olisi hyvä arvioida, voisiko rokotuksia koskevat tiedot saada toimitettua THL:lle suoraan potilastietojärjestelmistä ja mahdollistaako lainsäädäntö sen. Tällä hetkellä rokotuksia koskevia tietoja voidaan toimittaa sekä paperiversiona että sähköisessä muodossa. Tämä osaltaan vaikuttaa tiedon kokoamiseen ja toisaalta lisää myös virheiden mahdollisuutta.

Opiskelijoiden osalta laissa tulisi (muistiossa ehdotetun mukaisesti) selkeästi todeta, kenen vastuulla kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvien rokotusten järjestäminen opiskelijoiden kohdalla on,

hyvinvointialueiden vai opiskelijaterveydenhuollon. Tämä on edellytys myös rokotustoiminnan asianmukaiselle resurssoinnille.

Muistiossa on todettu seuraavasti:

Covid-19-pandemian aikana valtioneuvosto antoi asetuksen vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista (1105/2020). Asetusta päivitettiin myöhemmin rokotuksen antajan koulutusvaatimusten osalta siten, että ko. rokotuksen saa antaa myös sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut lähihoitaja ja lähihoitajan tutkintoa edeltäneen koulutuksen suorittanut perushoitaja asetuksen 2 momentissa tarkoitetun terveydenhuollon ammattihenkilön välittömän johdon ja valvonnan alaisena. Edellytyksenä on riittävä lääkehoidon osaaminen ja asianmukainen rokotuskoulutus. Edellä mainittu muutos oli tarpeen tehdä, jotta rokotustoiminta pystyttiin järjestämään koronaviruksen torjuntatyön näkökulmasta asianmukaisesti ja suunnitellussa aikataulussa.

On huomioitava, että Suomessa rokottaminen perustuu lakiin ja THL on ohjeistanut selkeästi kuka saa rokottaa, kuka vastaa rokotustoiminnasta ja selkeästi on avattu myös perustelut sille, miksi rokottajalta vaaditaan määritelty rokotusosaaminen (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/kuka-saa-rokottaa-ja-miten-rokotusosaaminen-osoitetaan>). Rokottajien puutteellisen rokotusosaamisen on todettu tutkitusti lisäävän rokotekriittisyyttä ja rokotteisiin epäröivästi suhtautuvien määrää. Käytännössä edellisessä kappaleessa mainittu asetuksen päivittäminen ei myöskään olennaisesti tehostanut rokotustoimintaa pandemia tilanteessa, koska lähihoitajan koulutuksen omaaville ei järjestetty suunnitelmallisesti rokotusosaamisen edellyttämää rokotuskoulutusta (3 opintopisteen teoriaopinnot verkko-opintoina ja rokottamisen näytöt hyväksytysti suoritettuina).

Tartuntatautilain laajassa uudistuksessa olisikin edellä esitetyn perusteiden tärkeää noudattaa rokotustoiminnan osalta rokotusasetuksen mukaisia ja THL:n ohjeistuksessa kuvattuja rokotusosaamisen koulutusvaateita.

Terveydenhoitajaliitto on jo aiemmin ottanut kantaa terveydenhuoltohenkilöstön rokotussuojaan ja rokottautumiseen ja liittomme kanta terveydenhuoltohenkilöstön rokottamiseen on, että kaikki alalla asiakas- ja potilastyötä tekevät ottavat rokotuksen vapaaehtoisesti. Se on vastuullisuutta, ja rokotuksilla suojellaan niin ammattilaista itseään kuin asiakkaiden/potilaiden sekä kollegoiden terveyttä eli kyse on sekä työ- että potilasturvallisuudesta. Terveydenhuoltoalan ammattilaisten osalta on olemassa myös tuoretta, tutkittua tietoa terveydenhoitajien rokotusmyönteisyydestä (Sairaanhoitajien, terveydenhoitajien ja kättilöiden suhtautuminen rokotuksiin. Nurmi, Vuolanto, Järvinen, Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2023:60: 23 - 37). Rokotussuojan ilmoittaminen työnantajalle on jatkossakin hyvä perustua työntekijän omaan ilmoitukseen.

Muistion esityksen mukaisesti näemme, että pandemiaan liittyvä lainsäädäntö sekä paikallisia epidemioita tai yksittäisiä tartuntatautitapauksia koskeva lainsäädäntö ovat selkeästi yhtenäistä substanssialuetta, joiden ohjauksen ja neuvonnan hajauttaminen kahdelle eri vastuuministeriölle

voisi aiheuttaa epäjohtonmukaista soveltamiskäytäntöä. Mahdollisuus hyödyntää Kanta-palveluiden toimintoja sekä tarve yhtenäiselle rokotustietokannalle ovat myös näkemysemme mukaan kannatettavia.

Ehdotamme, että tartuntatautilainsäädännön uudistamistyötä varten perustettavassa työryhmässä hyödynnetään maamme rokotusosaamisen ammattilaisten (terveydenhoitajien) asiantuntemus.

Helsingissä 13.3.2023

Suomen Terveystenhoitajaliitto STHL ry

Grym Kirsi
Suomen Terveystenhoitajaliitto STHL ry